

Tiende stakeholderoverleg RES Foodvalley

Verlag 27 januari 2021

Vooraf

Dit document is een verslag van het elfde Stakeholderoverleg RES Foodvalley dat plaatsvond op woensdag 27 januari 2021 via de online vergadertool Zoom. Hier vindt u de stukken:

<https://www.regiofoodvalley.nl/programma/energietransitie/bibliotheek-1>

Korte samenvatting per agendapunt.

1. Opening door Tjerk Wagenaar

Tjerk Wagenaar spreekt een persoonlijk welkomstwoord uit waarin hij eerste beelden en reflecties teruggeeft naar aanleiding van zijn gesprekken met alle stakeholders. Hij geeft aan dat hij doordrongen raakte van de enorme opgave die de RES is, en vraagt aandacht voor de fase van convergeren die is aangebroken. Conform de *mutual gains approach* wordt gezocht naar win-winsituaties op basis van belangen. Het Stakeholderoverleg is de plek waar afspraken worden gemaakt over de RES. Dus niet tijdens andere bijeenkomsten zoals ateliers, waarin wordt gesproken over voorlopige plannen. (Zie welkomstwoord).

- Het stakeholderoverleg verwelkomt Tjerk Wagenaar als voorzitter.
- De agenda is geaccordeerd en er zijn geen opmerkingen vooraf.

2. Hernieuwbare energie: status bod

Zie presentatie.

3. Inventarisatie cruciale op te lossen vragen

Alle deelnemers aan het stakeholderoverleg geven in 60 seconden aan wat de belangrijkste vraagstukken zijn waarover de komende twee maanden nog overeenstemming moet worden bereikt voor de RES 1.0. Na afloop van de inventarisatie vat Ralph Kohlmann de inbreng samen in negen vraagstukken:

- Duidelijkheid in de overeenstemming over zon op land en zonneladders
 - Hoe maken we een regionaal kader waarin lokaal beleid geborgd wordt?
- Betrekken van inwoners en raadsleden
 - Hoe zorgen we dat inwoners de juiste hoeveelheid informatie ontvangen, regionaal en lokaal, met de nadruk op lokaal?
 - Hoe voorkomen we dat men denkt dat de energietransitie regionaal wordt 'opgelegd'?

- i.p.v. lokaal gedragen?
 - Hoe communiceren we zo helder en simpel mogelijk?
 - Hoe creëren we het grootst mogelijk haalbare draagvlak onder bewoners en bedrijven?
- Lokaal eigenaarschap en financiële participatie voor inwoners
 - Hoe kunnen huurders en mensen ook met een smalle beurs participeren?
 - Hoe wordt 50% lokaal eigenaarschap geborgd in de RES en lokaal beleid?
 - Hoe worden energiecoöperaties in hun kracht gezet? Bijvoorbeeld d.m.v. een ontwikkelfonds en stevige projectorganisatie.
 - Hoe nemen we inwonersparticipatie mee bij grootschalige projecten langs infrastructuur?
 - Welke participatiemogelijkheden zijn er, naast financiële participatie?
- Warmte (en integraal energiesysteem)
 - Hoe worden de warmtevisies en de RES afgestemd?
 - Hoe worden inwoners bij het toewijzen van warmtekavels en bronnen vroegtijdig betrokken?
 - Wat zijn de effecten van geothermie op grondwater?
- Impuls voor zon op dak (met name op bedrijventerreinen); Zon op dak is essentieel voor het draagvlak en het bod.
 - Hoe zorgen we dat voldoende netcapaciteit tijdig beschikbaar is, mits betaalbaar?
 - Hoeveel, wanneer en waar komt zon op dak? Maak het concreet.
 - Zon op dak alleen is niet genoeg; hoe kan zon op land zorgvuldig worden vormgegeven ("Zonneladder")?
- Uitvoerbaarheid en technische uitvoeringscapaciteit
 - Gelet op aansluitkosten, hoe houden we de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk?
 - Hoe verankeren we concrete commitment in de RES 1.0?
 - Hoe zorgen we voor een heldere rolverdeling en een transparant proces op weg naar vergunningen?
 - Is er financiële ruimte in de regio voor het voorfinancieren van projecten?
 - Wat is de visie van de netbeheerders op het net in 2030?
- *Mutual gains approach*: balans en solidariteit in de bijdrage van alle partners
 - De betrokken partijen dragen bij naar vermogen, hoe geven we dat vorm?
 - Hoe brengen we minder- en meerderheden bij elkaar?
 - Hoe geven we MGA handen en voeten; hoe verdelen we het samen?
- Natuur en landschap: ruimtelijke kwaliteit en verbinding met andere opgaven
 - Hoe zorgen we voor minimale impact op landschap en leefomgeving? Kaders of beleid over afstanden tot zon en wind.
 - Is het wenselijk om niet alleen na te denken over een Zonneladder, maar ook een kader voor wind?
 - Hoe benaderen we het ruimtebeslag integraal (wonen, natuur, nieuwe bedrijven)?
 - Hoe zorgen we voor een natuur inclusieve energietransitie, waarin natuurwaarden en biodiversiteit worden behouden of versterkt?
 - Koppelkansen: landbouw, natuur, recreatie en energietransitie.
 - Regie op bovenlokale of bovenregionale landschapsinpassing.
- Perspectief 2030 en 2050
 - Hoe zorgen we dat de energiekeuzes voor 2030 passen in de strategie voor 2050 en we geen verkeerde keuzes maken?
 - Hoe krijgt de toegenomen vraag naar energie een plaats in de RES?
 - Hoe borgen we energiebesparing en alternatieve duurzame warmtebronnen?

4. Presentatie gebiedsgerichte studieopdrachten

Zie presentatie.

1. Agrarische structuur

Onderzoeksvraag: Hoe kun je zon en wind opwek realiseren waarbij je ook agrariërs kunt aansluiten en zij kunnen profiteren? Netbeheerders: zonder wind geen case voor boerendaken.

2. Bundeling langs infrastructuur

Wat voor mogelijkheden zien we om opwek van wind in te passen en eventueel verder uit te breiden? (Voor of na 2030).

3. Stedelijk gebied

Hoe voorzien we in onderlinge kennisuitwisseling? Hoe gaat het met verzekeringen van bedrijfspanden? Kan mijn dakconstructie het aan? Hoe zit het met de aansluitbaarheid van de netbeheerder?

4. Meekoppelkansen

Onderzoek de mogelijkheden voor landschapsverbetering als meekoppelkans bij het realiseren van zon en wind. Wat zijn de technische mogelijkheden en wat is er in te passen?

5. Bespreken oplossingen en potenties

In 4 subgroepen: bespreken oplossingen knelpunten + potentie meer plaatsen

Agrarische bedrijven:

- Extra aandacht en inzet om mogelijkheden in het net in het buitengebied te verkennen. Op basis van concrete voorbeelden kan getoond worden wat wel of niet kan.
- Lobby naar het Rijk/NP RES voor meer financiële middelen.
- Het is belangrijk om in gesprek te blijven over gebruik van agrarische grond voor energiedoelinden; hoe het wel kan, vanuit het besef van een gezamenlijke opgave ook voor stikstof en water.

Infrastructuur:

- Extra mogelijkheden voor windturbines op bedrijventerreinen.
- Zon en wind langs infrastructuur integraal oppakken; verder kijken dan alleen de opwek van energie.
- Bouwen op plekken waar draagvlak is voor wind, ongeacht of het opschaalbaar is.
- Potentie voor dak op bedrijventerreinen; we mogen onszelf niet rijk rekenen.
- Clusteren of lijnopstelling hangt af van de locatie.

Stedelijk gebied:

- Daken woningcorporaties. Knelpunt: aflopen van de salderingsregeling.
- Warmtebronnen missen we nog in het verhaal.
- Systeemdenken ontbreekt; zorg dat domeinen warmtetransitie, verstedelijking en energietransitie bij elkaar komen. Goede afspraken zijn essentieel.
- Bewoners betrekken en initiatieven ondersteunen.

Combinaties:

- Vraag na op welke (overheids)schaal gebiedsfondsen ingezet kunnen worden.
- Vraag na of de ideeën in Wageningen/Rhemen passen binnen bestaand (natuur)beleid.
- Om uit te zoeken waar natuur en landschap van elkaar kunnen profiteren, zorg voor een inhoudelijke verdiepingsslag. Bijvoorbeeld door een paar locaties concreter uit te werken (qua fondsen, belemmeringen qua natuurbeleid, etc.).
- Lokaal eigenaarschap kan bijdragen aan zinvolle terugvloeiing van gelden in het gebied, aangezien zij connecties hebben met de streek, de partijen en het gebied.
- Mogelijkheden voor opschaalbaarheid; niet steeds het wiel opnieuw hoeven uitvinden.

6. Voorwaarden scheppen concrete projecten - publieke verantwoordelijkheid

Zie presentatie.

Wouter Verduyn (Energie-Nederland) gaf een toelichting over de hoorzitting Regionale Energiestrategieën die plaatsvond in de Tweede Kamer op 27 januari 2021.

- Het Planbureau voor de leefomgeving heeft op 1 februari het totale bod van alle RES-regio's bekend gemaakt: 52 TWh. Geschat wordt dat daarvan tussen de 31 en 46 TWh daadwerkelijk gerealiseerd zal worden.
- Nationaal Programma RES heeft een commissie ingericht om heikele onderwerpen te onderzoeken, zoals de stapeling van kosten, en een advies aan het Rijk te brengen.
- Politieke boodschap die werd overgebracht: graag geen wijzigingen aan de huidige structuur van de RES'en, omdat het nu loopt en er geen tijd te verliezen is.

- Werkgroep netcapaciteit

Jack van der Pers (Aliander) licht toe dat netbeheerders participeren in de ruimtelijke ateliers, gebiedsgerichte studieopdrachten en werkgroepen. In maart wordt de rapportage/doorrekening van impact van onze voorstellen en potentie op de netten van netbeheerder Liander en Stedin verwacht.

- Werkgroep belemmeringen

Sander van 't Foort (wethouder Renswoude) geeft de volgende opmerkingen mee:

- Afwegingskader voor zon op land ligt gevoelig: sommige gemeenten hebben een zonneladder, anderen sluiten zon op land uit.
- Behoeft aan een regionale uitvoeringsstrategie. Hoe gaan we verder na de RES 1.0?
- Niet alleen negatieve effecten mitigeren, maar ook kijken naar wat goed in te passen is. Het verbeelden ervan helpt om de discussie minder abstract te maken.

- Werkgroep omgevingsbeleid

Harke Dijksterhuis (wethouder Nijkerk) geeft aan dat het bovenregionaal afwegingskader Wind op de Veluwe nog een open einde is voor de werkgroep omgevingsbeleid.

7. Realiseren van concrete projecten; enthousiasme - private verantwoordelijkheid

Zie presentatie.

- Werkgroep lokaal eigenaarschap

Jolanda de Heer (wethouder Rhenen) heeft toegelicht welke vragen worden onderzocht in de werkgroep lokaal eigenaarschap. Hoe borgen we lokaal eigenaarschap in gemeentelijke beleid? Hoe helpen we lokale energiecoöperaties in hun proces naar schaalvergroting en professionalisering? Is 50% lokaal eigenaarschap een inspanningsverplichting of een resultaatsverplichting?

- Agrariërs: integrale – kringloop landbouw, stikstof, verdienvermogen - kansen benutten. Harmen Hardeman (LTO) heeft toegelicht dat agrariërs onderdeel zijn van de oplossing en dan ook graag blijven samenwerken met de andere stakeholders in de RES.

- Overige ondernemers en energiecoöperaties: zie de energietransitie als investeringen en werkgelegenheid.

Wim Werkman (FOV) gaf een presentatie over de werkgelegenheid die de energietransitie oplevert. Grote bedrijven en samenwerkingen met coöperaties zijn nodig om de opgaven van de energietransitie te behalen. Ook aansluiten bij de Strategische Agenda van de regio Foodvalley is van belang.

- Eigenaren vastgoed/woningcorporaties: integratie met andere opgaven realiseren Annelies Barnard (De Woningstichting) gaf een presentatie over de integratie van woningcorporaties in de energietransitie. Zowel bij nieuwbouw als bij bestaande bouw wordt gewerkt aan verduurzamingen door isolatie en de opwek van zonne-energie. Kanttekening: woningcorporaties zijn ondernemingen met een maatschappelijk oogmerk.

Korte reflectie op publieke en private verantwoordelijkheid

- Joris Hoogenboom haalde aan dat niet alleen naar zoeklocaties dicht bij het bestaande net moet worden gekeken. Locaties die kunnen rekenen op draagvlak zijn misschien elders gesitueerd. Aanpassingen aan het netwerk dienen een groot maatschappelijk belang, die eventueel uit het Wobke en Wiebes-fonds bekostigd kunnen worden.
- Een oproep voor meer landelijke discussie rondom een impuls aan de netwerkinfrastructuur om vaart te maken met de RES'en.
- Peter de Haan (wethouder Wageningen) merkte op dat 1) in de gebiedsgerichte studieopdracht opwek en meekoppelkansen wordt gediscussieerd over het gebied Wageningen/Rhemen, waar twee netbeheerders opereren. Beide netwerkbeheerders moeten worden aangehaakt bij het gesprek. 2) In Wageningen is met een lokaal participatieproces een afwegingskader vastgesteld over zon (oproep Provincie Gelderland). 3) Milieueffecten moeten nauwkeurig worden beschreven in de RES.
- Kleine windmolens werden aangehaald, maar eerder is overwogen dat deze buiten de scope van de RES vallen.
- De Provincie Gelderland werkt aan zes RES'en, die verschillen qua tempo, proces en inhoud. Er is geconstateerd dat niet alle gemeentes beleid over zon hebben geformuleerd. Met een brief van de Provinciale Staten is opgeroepen tot lokale afwegingskaders/ zonneladders, maar ook om daar met een regionale blik naar te kijken. Daarnaast is de vraag gesteld: hoe verhouden de RES'en zich tot het Verdrag van Aarhus? Aangezien iedere RES anders in elkaar zit en anders opgebouwd is, is afgesproken dat iedere Gelderse RES regio in een notitie beschrijft hoe we omgaan met inspraak en hoe we borgen dat we voldoen aan het Verdrag van Aarhus.

8. Afronding

Tjerk Wagenaar schetst het vervolgproces:

- Het volgende stakeholderoverleg RES Regio Foodvalley op 3 maart 2021 staat in het thema van concrete oplossingen kiezen met het daarbij behorende 'verhaal'.
- In de vier ateliers (opwek stedelijk gebied, langs infrastructuur, bij agrarische bedrijven en in combinatie met landschap) werken we het potentieel voor 2030 uit (met doorkijk naar 2050), met aandacht voor prioritering, koppelkansen en landschappelijke inpassing.
- De werkgroepen (netcapaciteit, belemmeringen, omgevingsbeleid en lokaal eigenaarschap) vragen we tot concrete uitwerking te komen voor voorstellen in de RES 1.0.
- De nieuwe werkgroep investeringen, onder leiding van Wouter Verduyn (Energie-Nederland), gaat antwoorden op de vragen van private, particuliere en publieke investeerders formuleren.
- Daarnaast gaan we extra uitwerking/verdieping geven aan de warmtetransitie en integratie met de Strategische Agenda van Foodvalley, met globale doorkijk naar 2050. Dit zal ook bijdragen aan de te maken keuzes.
- Medio februari organiseren we een 2 uur durende bijeenkomst om de uitkomsten van de raadpleging van inwoners met jullie te delen.
- We zullen nadenken over de manier waarop we kennis en inzichten aanreiken aan volksvertegenwoordigers.

Alle informatie over het proces en bijeenkomsten in verschillende gemeenten vindt u op www.resfoodvalley.nl

Voor informatie mailt of belt u met: Nicky Struijker Boudier, communicatie RES Foodvalley, nicky@buroboudier.nl of 06-15062601.